

CIMITIRUL VESEL¹ VESELÝ CINTORÍN V SAPANTE, REGIÓN MARAMURES, RUMUNSKO

Ing. arch. Martin Vaščák, Kabinet inžinierskych predmetov,
Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave

Résumé

“The Merry Cemetery” in Sapanta is well known throughout the world due to outstanding idea of local sculptor, poet and painter Ioan Stan Patras. He created over 800 hundred of grave markers which are painted in distinctive “Sapanta Blue” and visually depict the deceased along with many a time humorous poem about their lives, habits, personalities. Ioan’s intention was to create a place of celebration for the beloved. He ended up creating one of the most visited attractions in Romania, as well as a truly unique site in the world.

Cimitirul Vesel, alebo v preklade paradoxne „Veselý cintorín“, sa nachádza v pohraničnej ukrajinsko-rumunskej obci Sapanta v regióne Maramures v Rumunsku. Je unikátnym príkladom sepulkrálnej architektúry, ktorá vďaka netradičnému vzhladu náhrobných krížov sa stala miestnou turistickou atrakciou. Tradičné chápanie cintorínov ako pietnych miest nesúcich prevažne výtvarno-estetické znaky „decenosti“ sa na tomto mieste úplne stiera.

Otcou myšlienky vytvorenia „veselého“ cintorína bol miestny sochár Stan Ioan Patras, ktorý začal v rokoch 1934 - 35 realizovať skice epitafov na kríže. Počas života vytvoril viac ako 800 modrých nezvyčajných náhrobných krížov, z ktorých je dodnes zachovaných viac ako 600.

Obr. 1 Náhrobné kríže. (Zdroj archív autora)

¹ Cimitirul Vesel – The Merry Cemetery in Sapanta, region Maramures, Romania.

Epitafy boli obyčajne veľmi krátke básne písané v prvej osobe posiate množstvom archaizmov, humoru, ľudových prísloví i pravopisných chýb. Sochárovou inšpiráciou, údajne, boli dve a tri nočné prebudenia. Patras, ktorý svojím počínom chcel dosiahnuť, aby príbuzní zomrelého neoplakávali a smútili, ale pripíjali si a tešili sa. Týmto spôsobom sa podarilo Patrasovi jedinečným spôsobom zdokumentovať životné radosti, ale i trápenia obyvateľov dediny. Na krížoch môžeme nájsť epitafy farmára, pradiara, drevorubača, kupca, lekára, muzikanta či dokonca aj opilca. Takto prezentovaná „kolektívna pamäť“ je unikátnou prezentáciou spoločensko-historického diania Sapanty. K najkurióznnejším epitafom určite patrí aj tento:

Veniti cu toti eompreuna Sa va dau tuica de pruna Sa bet din acest pahar Sa va treaca de amar Va dau tuica din Butoi Si din unu ii videa doi Pin-am trait in vecie Am avut si palincie Toate acestea le lasai La 54 de ani.

Come we all together, I'll give you plum brandy, Drink this glass To forget your sorrows I'll give you brandy from the barrel, Instead of one, you'll see double. When I was alive I used to make strong brandy I left all this When I was 54.

Podľa všetci spolu, dám vám pálenečky. Vypite pohárik a zabudnite na vaše trápenia. Dám vám pálenečky zo suda, namiesto jedného uvidíte dva. Kým som žil, robieval som silnú pálenečku. Prestal som s tým, keď som mal 54.

Zaujímavá je aj technológia výroby náhrobných krížov, ktorá do dnešných čias zachováva tradičný spôsob, napriek súčasným technickým vymoženostiam. Kríže sa vyrábajú zásadne z dubového dreva, ktoré je narezané do masívnych trámov a ponechané prirodzene schnúť jeden až dva roky. Po vysušení sa z trámov štípu drevené dosky hrúbky 10 cm, šírky 30 – 40 cm, dlhé 2,20 m. Takto pripravené dosky sa starostlivo ukladajú do „stohov“ a nechajú schnúť niekoľko ďalších mesiacov. Potom začína samotná tvorivá práca sochára. Najprv si nakreslí geometrické a rastlinné motívy. Z nich vytvorí basreliéf a nakoniec kríž natrie prevažujúcou typickou „sapantskou“ modrou farbou, ktorú doplní žltými, červenými, zelenými a čiernymi ornamentmi. Prevažujúca modrá farba a ostatné farby majú symbolický význam. Modrá je symbolom nádeje, slobody a neba a je tzv. piatou farbou regiónu Maramures, zelená je symbolom života, žltá symbol plodnosti, červená vášne a čierna smrti. Na krížoch môžeme nájsť aj iné symboly, ktoré Patras veľmi často používal, a to bielu holubicu ako symbol duše a čierneho vtáka ako symbol tragického alebo podozrivého úmrtia.

Obr.2 Fragment náhrobného kríža.
(Zdroj archív autora)

Invenčný zámer majstra Patrasa nezanikol ani po jeho smrti. Množstvo náhrobných krížov bolo vytvorených Patrasovými študentmi. Najznámejší z nich je Dumitru Pop, ktorý už od svojich deviatich rokov spolupracoval s Patrasom. Po smrti majstra Stan Ioana Patrasa v roku 1977 sa Dumitru Pop vrátil naspäť do Sapanty, do Patrasovho domu a pokračuje dodnes v tradícii „netradičných“ náhrobných krížov.

Slovné spojenie veselosti a cintorína v klasicky ortodoxnej kresťanskej spoločnosti vyznieva prinajmenšom rozporupne, ktoré hraničí z bezbožnosťou. Napriek tejto skutočnosti je dielo San Ioana Patrasa obľúbené a naďalej žiadané, ktoré pozostalých neuráža a dáva pietnemu miestu zvláštnu atmosféru.

*Tu odpočívam.
Pop Ion Osu je meno moje.
A vidíš, aký som starý,
ale idem kosiť.
A keď sa vrátim
dám si syrový sendvič.
Potom, keď sa najem,
zoberiem si moju kosu
a skosím tú trávinu,
lebo taká je robota sedliaka.
Žil som 68 rokov.*

Obr. 3 Pohľad na náhrobné kríže. (Zdroj archív autora)

Obr. 4 Dimitru Pop nástupca majstra Patrasa. (Zdroj archív autora)

Literatúra

/1/ ANDREESCU, Florin: Romania – Maramures. Prel. Doina Caramzulescu, 1. vyd. Bucuresti: Ad Libri, 2002. ISBN 973-85518-2-X

<http://driftlessmedia.com/citadel/?p=12>

<http://www.brasovtravelguide.ro/en/romania/maramures/sapanta.php>

http://www.ici.ro/romania/en/turism/b_merrycemetery.html

<http://www.fotopedia.com/albums/fbbbfd7b-c8f0-423c-a45f-562b43dca452/entries/48740990-ea4b-436d-a142-fb26eea25ac8>

Zdroj obrázkov

http://static.atlasobscura.com/files/place_images/IMG_5345.jpg - obr. 1